

EXPOZIȚIE PERMANENTĂ DE ARTĂ PLASTICĂ REDESCHISĂ LA BOTOȘANI DUPĂ 12 ANI

Materializarea acestui proiect a fost un demers necesar și complex, o astfel de expoziție contribuind (prin integrarea ei în circuitul turistic) la cunoașterea fenomenului artistic într-o zonă în care s-a născut Ștefan Luchian și Octav Băncilă, dar și Constantin Piliuță, Petre Achițenie, Florin Niculiu și mulți alții. În pofida acestui fapt, prima pinacotecă ia ființă la Botoșani abia în anul 1960, într-o clădire situată în Calea Națională nr. 162, prin strădania Ilenei Turușancu, profesor de limba și literatura română la Liceul „Mihai Eminescu”, și a pictorului Eugen Ispir, care a locuit în Botoșani de la vârsta de 10 ani până la terminarea studiilor. Acesta din urmă, contactat de profesoara Turușancu în vederea apariției unei monografii¹ - monografie ce trebuia să abordeze și capitolul destinat artei plastice – „surprins” de numărul mare de artiști plastici provenit din zona Botoșani, susține ideea înființării unei pinacotece în orașul nostru, lucru ce se realizează în anul 1960 (50 – 55 picturi și vreo 8 sculpturi).

Lucrările menționate erau obținute parte din donațiile artiștilor plastici botoșăneni, parte (de fapt cele mai multe dintre ele, 29) prin transfer de la Fondul Plastic București, autorităților din Botoșani revenindu-le sarcina găsirii unui spațiu corespunzător și transportul lucrărilor. Criteriul după care au fost selectate lucrările reiese din scrisoarea lui Eugen Ispir, datată 27 aprilie 1959²: *„Vom avea grijă să se aleagă lucruri reprezentative și instructive și ... mai pe înțelesul majorității celor ce vor fi sortiti să le vizioneze. Mai târziu vom avea grijă să trimitem și lucrări mai libere, dar după ce se va învăța alfabetul plastic”*. Informații interesante referitoare la lucrările selecționate găsim într-o altă scrisoare semnată Eugen Ispir și datată 9 mai 1959³: *„Între lucrările selecționate am putut strecura și dintre clasici cum sunt Grigoresții”*, precum și faptul că ministerul de atunci *„linea foarte mult ca muzeele sale de artă să fie aspectoase”*⁴ și chiar cerea asigurări din partea Sfatului Popular că respectiva clădire nu va primi ulterior altă destinație.

Că la Botoșani au ajuns în cele din urmă lucrări de pictură care ilustrau comanda socială a timpului, a dovedesc cele câteva titluri: „Atelierele Poiana Câmpinei”; „Uzina Hunedoarei”; „Cartier muncitoresc”; „Peisaj industrial Hunedoara”; „Magistrala de est”, etc., ceea ce demonstrează că acestea au fost subiectul mai multor selecții „riguroase”: „Nu mai trimitem clasici că nu există posibilități optime de securitate a lucrărilor”; „Lista n-a fost aprobată integral; nu toate lucrările conțin tematica necesară unui muzeu de provincie”; scrisorile lui Eugen Ispir datele 17 iunie și 28 septembrie 1959)⁵.

Ministerul Culturii de atunci împărțea ideea că pentru muzeele de artă nou înființate nu trebuie folosite șocuri prea violente; că ar trebui să opereze principiul unei „arte cuminți”. Din 1960 și până astăzi, expoziția permanentă a Secției de artă a cunoscut o evoluție interesantă, determinată în primul rând de îmbogățirea patrimoniului, a cărui creștere valorică și numerică s-a realizat prin căi bine cunoscute: transferuri, donații și foarte puține achiziții.

O primă mare reorganizare a expoziției de bază s-a realizat în anul 1977, grație donației muzicianului Vasile Filip – clasici ai artei plastice românești – dominantă sub aspectul genurilor fiind pictura. Donatorul s-a născut la Botoșani în anul 1900 și a studiat vioara. Între anii 1917 și 1919 a primit lecții de vioară de la George Enescu; între anii 1919 – 1923 a studiat la Conservatorul din Paris iar din 1926 devine profesor titular la Conservatorul de muzică „Ciprian Porumbescu” din București. Spirit complex, Vasile Filip s-a apropiat de pictură sprijinit de relațiile cu unii artiști însemnați ai momentului, cele 45 de piese fiind alese fără îndoială conform exigențelor estetice ale muzicianului. Pondere însemnată a lucrărilor semnate Eustațiu Stoenescu și Rudolf Schweitzer – Cumpănă este explicabilă prin aceea că celui dintâi Vasile Filip i-a dat lecții de vioară; de cel de-al doilea l-a legat o prietenie strânsă de câteva decenii. A fost de asemenea apropiat de Camil Ressu. Considerată ca cea mai valoroasă, donației amintite i s-a rezervat un spațiu special într-o clădire situată în Botoșani pe strada Karl Marx (azi Ștefan Luchian), spațiu de expunere generos în care muzeul a funcționat până în anul 1992, an în care clădirea a

¹ Gheorghe Median, *Contribuții la istoricul muzeografiei – Înființarea Secției de Artă*, în AMS, II, 2002, Botoșani, p. 301.

² *Ibidem*, p. 308.

³ *Ibidem*, p. 309.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

fost retrocedată. În anul 1980 muzeul botoșănean devine proprietarul unei alte donații, cea dr. Gheorghe Lupașcu (Proces verbal nr. 223 din 12.06.1980), donație cuprinzând lucrări semnate de Al. Ciucurencu, N. Dărăscu, D. Gheață.

Acestor donații li s-au adăugat în timp altele constând din una, zece sau câteva sute de lucrări donate chiar de artiștii care participau la Tabăra anuală de pictură de la Agafton, patronată de botoșăneanul C. Piliuță; de cei care au acceptat să deschidă la Botoșani expoziții personale sau de grup (1981 – Eugen Ispir; 1983 – Vasile Ștefan) de lucrări intrate în inventarul muzeului prin manifestarea Festivalul de artă plastică al Botoșanilor „Ștefan Luchian”, cel puțin 10 expoziții anual în intervalul 1983 – 1989. Au intrat astfel în colecția muzeului botoșănean lucrări semnate Alin Gheorghiu, Ion Sălișteanu, Ion Grigore, Benone Șuvăilă, Costel Badea, Ion Muraru, Costin Neamțu etc. Alte lucrări au fost donate muzeului din partea unor membri de familie ai artiștilor plastici: Sanda Ștefănescu-Coceă (Petru Remus Troteanu – 1969); Olga Constantinescu – Pelimon (Ștefan Constantinescu – 1992).

Începând cu anul 1989 muzeul de artă botoșănean a intrat în posesia unei donații excepționale: aproape 300 lucrări semnate de botoșăneanul Petre Achițenie și expuse „permanent” la sediul din str. Ștefan Luchian, concomitent cu dobândirea unui alt spațiu în Calea Națională nr. 210 unde, după finalizarea lucrărilor de reparații s-a redeschis secția de artă (1992), expoziția de bază fiind reorganizată și regândită și datorită retrocedării clădirii ce urma să găzduiască colecția Petre Achițenie. Clădirea amintită, de altfel, un spațiu de expunere generos format din parter și etaj nu îndeplinea aproape nici unul din criteriile necesare bunei funcționări a unui muzeu de artă (lipsa oricărei surse de căldură, grupuri sanitare insalubre, intrarea din stradă direct în sălile de expoziție, lumina naturală în exces datorată ferestrelor uriașe), dar era singura soluție ca muzeul să fie menținut. În acest spațiu am organizat în decursul anilor 1992 – 1996 și două expoziții retrospective (Iulia Hălăucescu – 200 lucrări; Triada – expoziția familiei de artiști Acela, Costin și Lisandru Neamțu) și multe altele propuse prin calendarele noastre anuale.

În anul 1996 secția de artă se încheie, datorită degradării clădirii cauzată de infiltrațiile de apă iar soluția conducerii de atunci a Consiliului Județean a fost nu o investiție serioasă și asigurarea condițiilor pentru menținerea ei ci atribuirea clădirii unei alte instituții, lucrările de artă fiind depozitate în spațiile existente ale Muzeului Județean. Din anul 1996 până în anul 2008, în ciuda demersurilor noastre către Consiliul Județean, către Primăria Municipiului Botoșani, nu s-a identificat o altă locație potrivită pentru redeschiderea acestui muzeu, mizându-se în parte și pe faptul că instituția noastră deține o Galerie de Artă, locul unde s-au organizat în toată această perioadă expoziții muzeale, personale sau de grup, oferind publicului botoșănean în baza unui calendar bine gândit expoziții excepționale cu sprijinul muzeelor de artă din Moldova în special (Bârlad, Bacău, Piatra Neamț, Fălticeni, Iași, Vaslui, Suceava, Gura Humorului), dar și cu sprijinul Muzeelor de Artă din Craiova și Brașov. Astfel am organizat în anul 2001 o expoziție cu lucrări Ștefan Luchian, o retrospectivă Corneliu Baba în muzee din Moldova, Portretul în pictura lui Aurel Băeșu, Satul românesc în arta plastică și multe altele.

Lucrări din colecția noastră (aflată în toată această perioadă în depozite) au participat la expoziții organizate de muzee de artă din toată țara, iar la Botoșani în spațiul amintit am organizat anual 1 – 2 expoziții cu lucrări din patrimoniul colecției de artă. Spațiul dobândit în anul 2008, o suprafață de 250 m.p. (pentru care plătim o chirie lunară de 1000 euro) a ridicat o altă problemă: ce anume expunem, care va fi structura tematică? A trebuit să ținem cont de componența domeniilor și ponderea lor în expunere, principii de panotare și nu în ultimul rând aplicarea regulilor obligatorii ale exponibilității bunului de artă; în fond reguli obligatorii în cadrul organizării fiecărei expoziții dedicată publicului vizitator. Ținând cont de faptul că bazele fondului de artă contemporană românească existent în muzee au fost puse acum aproape 50 de ani, că lucrările provin în cea mai mare parte din transferurile de la Ministerul Culturii (unde accesul muzeografului de provincie era legat de relațiile pe care le aveai (o metodă greșită frecvent era aceea că pe lângă lucrările bune, să accepți și altele de care respectivii doreau să scape), lucrările ce conțin acest fond sunt inegale sub aspect valoric, numeric și ca genuri.

Aceleași inegalități valorice se mențin și la lucrările provenite din donații (mai ales cele de autor) și chiar achiziții (*cumpărai* 2 lucrări, artistul sau colecționarul mai dona 2, 3 funcție și de relațiile existente între persoanele implicate) sau cumpărai lucrări în funcție de banii pe care îi aveai. Analizând patrimoniul existent și chiar fiecare lucrare și ținând cont de spațiul disponibil am hotărât să mergem pe criteriul donațiilor, lucrările selectate caracterizându-se și printr-o diversitate tematică pornind de la peisaj, portret, natură statică până la compoziții, inclusiv cele istorice. Următoarea etapă a presupus organizarea propriu-zisă a expoziției, respectiv panotarea, opțiunea noastră fiind pentru gruparea lucrărilor pe autor sau monografică, sperând în acest fel la o mai ușoară înțelegere de către vizitatori a fenomenului plastic. O sală specială este dedicată maestrului Petre Achițenie – prea puțin – în comparație cu generoasa donație de care aminteam în paginile anterioare.

Concluzia: a fost redat circuitului turistic și muzeal un spațiu care a lipsit vreme de 12 ani, expoziția fiind gândită pentru a contribui la educația estetică a tinerei generații, pentru a aduce un plus de atractivitate orașului în care trăim. Principiul de bază căruia a fost organizată va putea stârni nedumeriri, va putea avea susținători dar și detractori la fel de zeloși. Ne propunem chiar noi să organizăm întâlniri cu critici și istorici de artă, colegi din muzee de artă, suntem deschiși dialogului și hotărâți să promovăm imaginea expoziției permanente a secției de artă a Muzeului Județean Botoșani.

**PERMANENT FINE ARTS EXHIBITION
REOPENED IN BOTOȘANI AFTER 12 YEARS**

(Summary)

The first picture gallery in Botosani was opened in 1960 in 162, Calea Nationala Street as a direct consequence of the appearance of the great number of artists (50-55 pictures and 8 sculptures). The most important part is represented by the works donated by the musician Vasile Filip (1977) – that is 45 works belonging to: Eustatiu Stoenescu, Rudolf Schweitzer-Cumpana, Theodor Pallady, Camil Ressu, Nicolae Tonitza, Gheorghe Petrascu, Jean Al. Steriadi etc. The art patrimony has gathered more than 2000 works: paintings and sculpture. More than this, about 130 are to permanently displays in the new exhibition which will be inaugurated this year. So, the public will admire of the Botosani artists: Stefan Luchian, Octav Bancila, Constantin Piliuta, Petre Achitenie as well as Nicolae Darascu, Alexandru Ciucurencu, Dumitru Ghiata, Stefan Constantinescu, Max Arnald Wexler.

